

Rožle Bratec Mrvar
rozle.bratec-mrvar@guest.arnes.si

200-letnica rojstva geografa in kartografa Blaža Kocena

V letu 2021 praznujemo 200-letnico rojstva velikega slovenskega šolnika, didaktika, geografa in kartografa Blaža Kocena (1821–1871). S svojimi šolskimi atlasii, učbeniki in zemljevidi je postavil temelje nazornejšega pouka geografije v osnovnih in srednjih šolah tedanje habsburške monarhije. Predvsem je znan kot avtor atlasov. Njegov srednješolski atlas iz leta 1861 predstavlja velik kakovostni preskok. Predhodniki namreč niso izpolnjevali temeljnih pogojev, ki jih vsebuje sodobni atlas (na primer primerna velikost, teža, vsebinska usklajenost z učnim načrtom). Sprva se je Kocen precej zgledoval po nemških atlasih, ki so prevladovali v avstrijskih šolah, a jih je temeljito prilagodil, posodobil in nenehno izpopolnjeval. Atlasi naj bi bili uporabni, nazorni, razumljivi ter uporabno motivacijski za dijake in učence. Zato je njihove uporabnike (predvsem učitelje) vzpodbujal k posredovanju pripomb in predlogov za njihovo izboljšavo. *Kozenn-Atlas* (Kocenov atlas) je kmalu postal uveljavljena blagovna znamka, ki se je obdržala še dobro stoletje po avtorjevi

Slika 1: Blaž Kocen

smrti in je še danes najuglednejši šolski atlas v Avstriji. Postal je simbol in standard kakovosti na področju šolske geografije. Ob Kocenovih atlasih so odraščale generacije predvsem v Avstriji, na Češkem, Poljskem in Hrvaškem, kjer je bil desetletja vodilni na svojem področju. Tudi mnogi Slovenci so jih intenzivno uporabljali, zlasti v obdobju Avstro-Ogrske monarhije, ko so na njenem ozemlju prevladovala njegove nemške izdaje, in med svetovnimi vojnami, ko je večina slovenskih dijakov uporabljala hrvaške izdaje, pri katerih je sodeloval tudi Valter Bohinec in so imele uvodni del preveden v slovenščino.

Kocenovo delo ni obsegalo le šolske atlase, ampak pa se je trudil ponuditi vsa temeljna geografska učila kot so učbeniki in šolski zemljevidi, ter uveljaviti celo geografska didaktična načela. Kasneje je začel z zelo uspešnimi učbeniki in šolskimi zemljevidi, šolski atlasii pa predstavljajo njegovo najzahtevnejše in najodmevnejše delo v zadnjem desetletju življenja.

Poklon Blažu Kocenu ob visokem jubileju

Ob 200-letnici rojstva Blaža Kocena je Pošta Slovenije izdala znamko s podobo Blaža Kocena in poseben žig za pošto Ponikva.

Slika 2: Znamka in žig, izdana ob 200-letnici rojstva Blaža Kocena.

Septembra 2021 je bil v Ljubljani in na Ponikvi organiziran dvodnevni mednarodni simpozij z naslovom »Nazornost pri pouku geografije

Slika 3: Utrinek s simpozija o Blažu Kocenu na Filozofski fakulteti v Ljubljani
Foto: N. Ilić

nekoč, danes in jutri» (slika 3), ki so ga organizirali Društvo učiteljev geografije Slovenije – DUGS, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, Fakulteta za humanistične študije Univerze na Primorskem, Zveza geografov Slovenije, Občina Šentjur, Turistično olepševalno društvo Ponikva in OŠ Blaža Kocena Ponikva. V petek, 10. septembra 2021, je simpozij potekal na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je svoje

referate predstavilo 13 predavateljev iz Slovenije, Avstrije, Hrvaške, Madžarske in Turčije.

Po zaključku prvega dne simpozija, je sledil voden ogled razstave na Oddelku za geografijo z naslovom »Nazornost prikazovanja geografskih informacij v času Kocena in danes«. Razstava je osvetlila življenjsko pot Blaža Kocena.

S pregledom njegovih del so bili predstavljeni njegovi dosežki na področju didaktike geografije

Slika 4: Utrinek iz odprtja razstave o Blažu Kocenu na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani
Foto: N. Kavka

in kartografije. Ker so danes ohranjeni le redki Kocenovi stenski in namizni zemljevidi, je bil posebna zanimivost razstave zemljevid *Herzogthum Steiermark* (Vojvodina Štajerska), izdan okoli leta 1870, ki ga je posebej za to priložnost posodil zbiratelj in založnik Primož Premzl.

Med ključnimi didaktičnimi cilji je Kocen izpostavljajal nazornost, ki jo je mogoče doseči s slikami, skicami in zemljevidi. Na primeru druge izdaje Kocenovega srednješolskega atlasa, izdanega leta 1862, so bili predstavljeni izbrani primeri prikazovanja različnih geografskih informacij. Prav tako so bile predstavljene tudi različne možnosti nazornega prikazovanja geografskih informacij, ki jih danes omogočata geografsko znanje in moderna kartografija. Razstavo so tematsko zaokrožile fotografije, na katerih so bili dokumentirani dogodki, ki so bili do danes organizirani v njegov spomin. Jasno so pokazale, da je Blaž Kocen s svojim delom še danes prisoten med nami.

V soboto, 10. septembra 2021, so se udeleženci odpravili na Štajersko, kjer so se udeležili 10. Kocenove sobote (slika 5). Med vodenim ogledom so spoznavali Šentjur in spominsko hišo Blaža Kocena na Hotunju pri Ponikvi, v tamkajšnji osnovni šoli pa nadaljevali s simpozijem. Sedem predavateljev iz Slovenije, Avstrije, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine je predstavilo izbrane referate, nato je sledil ogled

Kocenove razstave ter koncert skladb Josipa Ipavca v tamkajšnji cerkvi sv. Martina.

Tradicionalna srečanja v sklopu Kocenovih sobot so poseben poklon štajerskemu rojaku. Društvo učiteljev geografije Slovenije v sodelovanju s TOD Ponikva jih neumorno organizira od 27. marca 2010. Namen Kocenove sobote je tradicionalna počastitev spomina na Blaža Kocena ter srečanje učiteljev in ljubiteljev geografije v obliki strokovnega in sproščenega druženja.

Slika 5: Utrinek z 10. Kocenove sobote: pred spominsko hišo Blaža Kocena na Ponikvi.

Foto: M. Ilc Klun

Slika 6: Ponikva

Foto: A. Polšak, 2007